

**Κατανομή των 2590 άρθρων
της «Ελληνικής Βιβλιογραφίας
Ιστορίας της Ιατρικής, 1750-2000»**

Δ. Καραμπερόπουλος

*Διεθνές Ινστιτούτο Ιατρικής της Κω,
Αθήνα*

**Distribution of 2590 articles
of the Hellenic Bibliography
of History of Medicine**

Abstract at the end of the article

Λέξεις ευρετηρίου

Ελληνική βιβλιογραφία
Ιστορία της Ιατρικής

*Υποβλήθηκε 11.3.2004
Εγκρίθηκε 21.4.2004*

Στις μέρες μας, όλο και περισσότεροι ιατροί ασχολούνται με την Ιστορία της Ιατρικής (αρχαίας, μεσαιωνικής, προεπαναστατικής, νεότερης, έως και την πρόσφατη). Γεγονός παρήγορο, γιατί ανθίζουν και πάλι οι σπουδές στην Ιστορία της Ιατρικής στη χώρα όπου γεννήθηκε ο πατέρας της Ιατρικής και η επιστημονική Ιατρική. Κείμενα και μελέτες με αντικείμενο την Ιστορία της Ιατρικής έχουμε ήδη από την προεπαναστατική εποχή. Συγκεκριμένα, στα 1794 δημοσιεύεται η πρώτη Ιστορία της Ιατρικής στην ελληνική γλώσσα από τον ιατρό Κωνσταντίνο Μιχαήλ.¹ Μετά από τέσσερα χρόνια, στα 1798, ο Κοραΐς² εκδίδει στη γαλλική γλώσσα, μετάφραση από την αγγλική, την πολυσέλιδη, με πολλές δικές του υποσημειώσεις, Ιστορία της Ιατρικής του Black, η οποία μακάρι τότε να είχε μεταφραστεί και στην ελληνική γλώσσα. Αργότερα, στα 1818 έχουμε το βιβλίο του Σεργίου Ιωάννου,³ ενώ στα 1823 τυπώθηκε η Ιστορία της Φυσιολογίας, του Γεωργίου Πούλιου.⁴

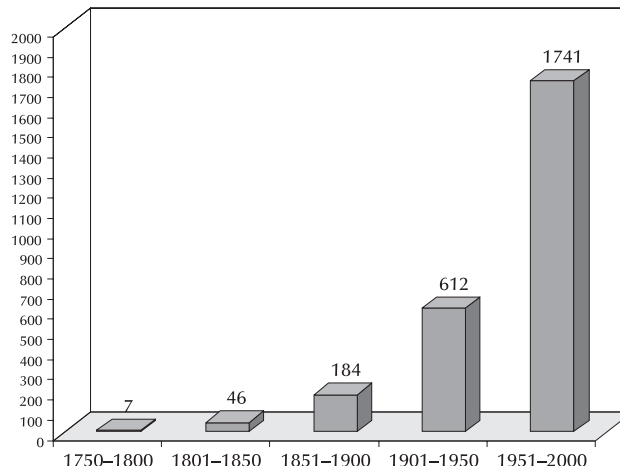
Στο νεοϊδρυθέν στα 1837 Πανεπιστήμιο Αθηνών, η Ιστορία της Ιατρικής⁵ διδάσκεται από τον εκ Φιλιππουπόλεως Θράκης Αναστάσιο Γεωργιάδη Λευκία και έκτοτε αξιόλογοι ιατροί συγγραφείς έχουν καταθέσει στα ελληνικά γράμματα και στην ελληνική Ιστορία της Ιατρικής σημαντικές εργασίες, ιδιαίτερα στην αρχαία ελληνική Ιατρική. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εκλογή του Αριστ. Κούζη το 1902 ως υφηγητή και το 1921 ως καθηγητή της έδρας της Ιστορίας της Ιατρικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, μέχρι την αποχώρησή του το 1943.

Έκτοτε, υπήρξε μια μακρά περίοδος, κατά την οποία οι φοιτητές της Ιατρικής στην Ελλάδα πλημμελώς ή και ουδόλως διδάσκονταν Ιστορία της Ιατρικής, έλλειψη η οποία αποκαταστάθηκε το 1980 με την πλήρωση της σχετικής έδρας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών από τον καθηγητή κ. Σπύρο Μαρκέτο. Επίσης, και στα υπόλοιπα Πανεπιστήμια της Ελλάδας άρχισε να διδάσκεται η Ιστορία της Ιατρικής, όπως στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης από τον κ. Γερ. Πεντόγαλο, της Κρήτης από τον κ. Εμμ. Δετοράκη, των Ιωαννίνων από τον Β. Ρόζο και τώρα από τον κ. Στέφανο Γερουλάνο, της Θεσσαλίας από τον κ. Γ. Αντωνακόπουλο, με αποτέλεσμα να παρατηρείται μια σημαντική άνθιση των σπουδών στην Ιστορία της Ιατρικής. Σημειώνουμε όμως ότι μόνο στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Πατρών δεν διδάσκεται ακόμη η Ιστορία της Ιατρικής.

Κατά τα τελευταία χρόνια, αξιόλογες διδακτορικές διατριβές έχουν εκπονηθεί στην Ιστορία της Ιατρικής και στο Ετήσιο Πανελλήνιο Ιατρικό Συνέδριο οι Συνεδρίες της Ιστορίας της Ιατρικής συγκεντρώνουν πολλούς συνέδρους. Επιπλέον, πολλές εργασίες δημοσιεύονται σε ιατρικά και άλλα περιοδικά - ιστορικά, φιλολογικά, τόμους συνεδρίων κ.λπ. Επακόλουθο αυτής της διάχυσης των δημοσιευμάτων είναι ότι πολλές φορές δεν καθίσταται γνωστό, τι έχει γραφεί για ένα θέμα, με αποτέλεσμα ο μελετητής και ερευνητής να αντιμετωπίζει δυσκολίες στη συγκέντρωση της σχετικής βιβλιογραφίας.

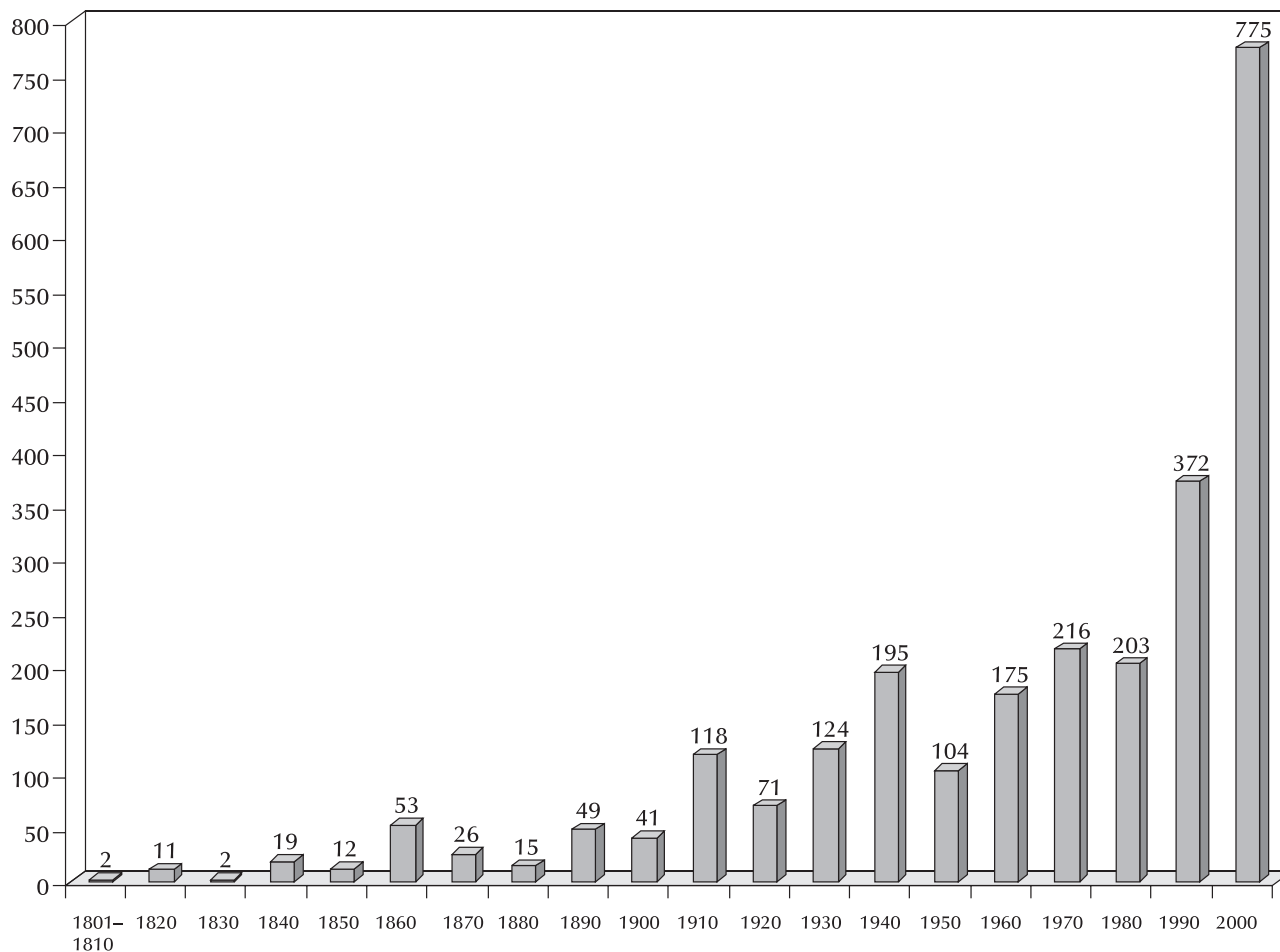
Αυτή την έλλειψη έρχεται να καλύψει η προσπάθεια δημιουργίας της «Ελληνικής Βιβλιογραφίας Ιστορίας της Ιατρικής, 1750-2000», λαμβάνοντας ως αρχή το έτος κατά το οποίο έχουμε το πρώτο δημοσίευμα στην Ιστορία της Ιατρικής. Για τη συγκρότηση της Ελληνικής Βιβλιογραφίας Ιστορίας της Ιατρικής γίνεται συστηματική αποδελτίωση βιβλίων και περιοδικών και με την έρευνά μας στις Βιβλιοθήκες μέχρι τον Ιανουάριο του 2003 έχουν εντοπιστεί 2590 τίτλοι εργασιών με θέμα την Ιστορία της Ιατρικής γραμμένες στην ελληνική γλώσσα ή σε άλλη γλώσσα από Έλληνες συγγραφείς. Η καταχώρηση των μελετών στην Ελληνική Βιβλιογραφία Ιστορίας της Ιατρικής γίνεται κατά έτος έκδοσής τους και με αλφαβητική σειρά των συγγραφέων.

Η ανά πεντηκονταετία κατανομή των 2590 εργασιών παρατίθεται στην **εικόνα 1**, στην οποία φαίνεται ότι έχουν καταγραφεί 7 δημοσιεύσεις κατά την πεντηκονταετία 1750-1800, 46 κατά την πεντηκονταετία 1801-1850, 184 κατά την πεντηκονταετία 1851-1900,

Εικόνα 1. Αριθμός εργασιών ανά 50ετία στην Ιστορία της Ιατρικής.

612 κατά την πεντηκονταετία 1901-1950 και 1741 κατά την τελευταία πεντηκονταετία 1951-2000. Πιο αναλυτικά, στην **εικόνα 2** αποτυπώνεται η ανά δεκαετία

Εικόνα 2. Ανά δεκαετία (1801-2000) αριθμός εργασιών στην Ιστορία της Ιατρικής.

κατανομή των δημοσιεύσεων στην Ιστορία της Ιατρικής κατά το 19ο αιώνα (2, 11, 2, 19, 12, 53, 26, 15, 49, 41) και τον 20ό αιώνα (118, 71, 124, 195, 104, 175, 216, 203, 372, 775).

Παρατηρήσεις

Πρώτη παρατήρηση είναι ότι, με την πάροδο των ετών κατά τη διάρκεια των 250 χρόνων, παρουσιάζεται προοδευτική αύξηση του αριθμού των εργασιών και ιδιαίτερα κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα, 1981–1990 και 1991–2000. Μια άλλη διαπίστωση είναι ότι κατά την εποχή των μεγάλων ιστορικών γεγονότων της χώρας μειώνεται ο αριθμός μελετών στην Ιστορία της Ιατρικής, όπως κατά τη δεκαετία 1911–1920 με τους Βαλκανικούς Πολέμους και τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο και τη δεκαετία 1941–1950 με το Β΄ Παγκόσμιο και στη συνέχεια τον εμφύλιο πόλεμο. Κάτι ανάλογο είχε παρατηρηθεί και κατά τη δεκαετία του πολέμου της Ανεξαρτησίας του 1821–1830.

Στα 1590 λήμματα εντοπίστηκαν 63 μελέτες, που είχαν κατατεθεί ως διδακτορικές διατριβές ή διατριβές επί υφηγεσία με θέμα την Ιστορία της Ιατρικής. Από αυτές, 6 κατά την περίοδο 1750–1900, άλλες 6 κατά την περίοδο 1901–1950 και οι υπόλοιπες 51 κατά την τελευταία πεντηκονταετία 1951–2000. Ένα άλλο στοιχείο που έδειξε η ανάλυση της θεματολογίας των λημμάτων είναι ότι σε μεγάλο ποσοστό οι μελέτες αναφέρονται στην αρχαία και τη βυζαντινή Ιατρική. Όμως, η θεματολογία αυτή κατά τις τελευταίες δεκαετίες μειώνεται σταδιακά σε ποσοστό και αυτό λόγω της αύξησης των θεμάτων που σχετίζονται με τη νεότερη και σύγ-

χρονη Ιατρική. Ενδεικτικά συγκρίνουμε τρεις δεκαετίες. Κατά τη δεκαετία 1901–1910, το ποσοστό των μελετών στην αρχαία και βυζαντινή Ιατρική ανερχόταν στο 48%, στη δεκαετία 1951–1960 μειώθηκε στο 35%, ενώ στην τελευταία δεκαετία του 20ού αιώνα 1991–2000 η θεματολογία στην αρχαία και βυζαντινή Ιατρική αποτέλεσε μόνο το 26% των εργασιών.

Συνοπτικά, τονίζουμε ότι στην κατανομή των 2590 μελετών στην Ιστορία της Ιατρικής παρατηρείται μια προοδευτική αύξηση του αριθμού των μελετών, που κορυφώνεται στις τελευταίες δεκαετίες 1981–1990 και 1991–2000. Η αύξηση αυτή αποδίδεται στη διδασκαλία της Ιστορίας της Ιατρικής στα περισσότερα Πανεπιστήμια της χώρας και στη συμμετοχή των ιατρών με ανακοινώσεις στις συνεδρίες Ιστορίας της Ιατρικής στα Ετήσια Πανελλήνια Ιατρικά Συνέδρια και τα δημοσιεύματά τους.

Η συντασσόμενη «Ελληνική Βιβλιογραφία Ιστορίας της Ιατρικής, 1750–2000» περιλαμβάνει τα λήμματα κατά έτος έκδοσης και κατά αλφαβητική σειρά των συγγραφέων. Θα συνοδεύεται από ευρετήριο συγγραφέων, ιατρικής ορολογίας και ονομάτων προσώπων, τόπων και πραγμάτων, που περιέχονται στους τίτλους των εργασιών.

Η Ελληνική Βιβλιογραφία Ιστορίας της Ιατρικής θα αναδεικνύει την ετήσια συγγραφική δραστηριότητα της Ιστορίας της Ιατρικής, η οποία κατά τις τελευταίες δεκαετίες έχει σημαντική ανάπτυξη και θα είναι δυνατό να παρουσιάζεται η γενικότερη ανάπτυξη της Ιατρικής στην Ελλάδα. Επιπλέον, θα αποτελεί ένα χρηστικό βοήθημα για τους μελετητές και συγγραφείς, οι οποίοι θα έχουν γνώση των προηγούμενων δημοσιεύσεων.

ABSTRACT

Distribution of 2590 articles of the Hellenic Bibliography of History of Medicine

D. KARABEROPOULOS

International Hippocratic Foundation of Kos, Athens, Greece

Archives of Hellenic Medicine 2004, 21(5):488-491

This article presents the distribution of the 2590 titles of publications in the «Hellenic Bibliography of History of Medicine, 1750–2000», which were collected by researching books, journals and volumes of congress up to January 2003. In this distribution a progressive increase is observed of publication in the field of the History of Medicine, which became quite high during the two final decades of the 20th century, probably as a result of teaching the History of Medicine at the University of Athens and other Greek Universities. Another significant finding is the increase in the percentage of publications of the most recent history of medicine in Greece, publications referring to ancient and byzantine medicine, which were more common during previous decades.

Key words: Hellenic bibliography, History of Medicine

Βιβλιογραφία

1. ΜΙΧΑΗΛ Κ. *Διαιτητική, ης προτέτακται και Ιστορία συνοπτική περί αρχής και προόδου της Ιατρικής επιστήμης και τινων περί αυτήν ευδοκιμησάντων ανδρών εκ παλαιών και νεωτέρων στυνερανισθείσα*. Βιέννη 1794. Στο: Καραμπερόπουλος Δ (Συντ.) *Η πρώτη Ιστορία της Ιατρικής στην Ελληνική γλώσσα*. Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα-Πειραιάς, 1994
2. BLACK W. *Esquisse d'une histoire de la Medecine et de la Chirurgie depuis leur commencement au nos jours*. Μετάφραση από τα αγγλικά υπό Αδαμαντίου Κοραή, Παρίσι, 1798
3. ΙΩΑΝΝΟΥ Σ. *Πραγματείας Ιατρικής, Τόμος πρώτος περιέχων επίτομον Ιστορίαν της Ιατρικής Τέχνης*. Εν Κωνσταντινουπόλει, 1818
4. ΠΟΥΛΙΟΣ Γ. *Πραγματείας Φυσιολογικής, Τόμος Α' περιέχων επίτομον Ιστορίαν της Φυσιολογίας*. Εν Πέστα, 1823
5. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ Ι, ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ Γ. Νεότερες αρχαιακές πληροφορίες για την έδρα της Ιστορίας της Ιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών. *Αρχ Ελλ Ιατρ* 2003, 20:662-670

Corresponding author:

D. Karaberopoulos, 3 Miltiadou street, GR-145 62 Kifissia, Greece